

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА

СЕДМИЧНИК ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

Адрес: София, ул. „Св. София“ № 2 тел. 8-29-83 сметка 110-11 БНБ = Софийски градски клон

† Главиницкий Епископ СТЕФАН

РАЗОРЪЖАВАНЕТО ТРЯБВА ДА СТАНЕ ДЕЛО

Всеки честен човек желае от все сърце да има мир на земята, а войната не само да стане излишна, но и срамна за човечите. Затова всички честни люде по света спонтанно изразиха възхищението си от направеното още през м. септември 1959 год. предложение от Никита Сергеевич Хрущов за всеобщо и пълно разоръжаване в XIV сесия на ООН. Това велико предложение бе прието с пълно единодушие. Човечеството си отдъхна и се обнадежди, че е направена сериозна стъпка към истински мир на земята.

Измина цяла година. Комитетът на 10-те по разоръжаването има много заседания. Говориха се много речи, но резултат не се постигаше. За да подобри атмосферата на тези преговори СССР обяви на целия свят, че намалява с 1,200,000 души, т. е. една трета, от въоръжените си сили, като реален израз и начало на разоръжаване. Този голям жест на миролюбие не бе оценен от Запада и въпросът за разоръжаването си остана неподвижен. Помрачи се светлата надежда на народите. Тревогата се увеличи и с това, че надпреварата в превъоръжаване взема всеки ден нови и страховитни размери.

Кои тъмни сили не позволяват на света да се разоръжи? Кому е потребна гибелта на народите и цялата култура? Нима човечеството ще остави съдбата си в ръцете на безумци, които заради гнусни печалби се готвят да доведат народите до световна катастрофа?

Светът се вълнува. Поради това много народи поканиха своите върховни ръководители да застанат начело на делегациите на тазгодишната XV сесия на ООН и от тая международна трибуна да изразят желанието им за мир и пълно разоръжаване.

За ООН тръгнаха ръководителите на всички социалистически страни начело с великия борец за мир НИКИТА СЕРГЕЕВИЧ ХРУЩОВ. Тоя голям миролюбец на 23 септември т. г. отново и настойчиво постави пред пленума на сесията въпроса на въпросите — **ВСЕОБЩО И ПЪЛНО РАЗОРЪЖАВАНЕ НА СВЕТА**, и то при строг международен контрол, като подкани народите вед-

нага да вземат решение, защото само разоръжаването води към мир.

И наистина, за да се постигне в света траен мир е необходимо пълно и всеобщо разоръжаване при строг международен контрол. Само тогава ще се намали напрежението между народите.

Светът не ще се успокои с мерки за контролирано въоръжаване, защото то ще притури нови оръжия за масово унищожаване. Светът иска мир без оръжия. Кой човек би вярвал, че ще има траен мир, когато, макар и при контрол, всеки ден оръжията се увеличават? А щом са налице оръжията, кой може да гарантира, че някоя неволна грешка или някой незначителен повод не би хвърлил народите във война? Не може човек да се убеди, че мирът не е застрашен, докато не се унищожат всички запаси от ядрено и всякакъв вид оръжие и да се забрани въобще неговото производство. Разоръжаването трябва да стане дело.

Християните от целия свят трябва да се вдъхновят от тая велика идея за пълно и всеобщо разоръжаване на народите. Всеки човек трябва да ладе своя принос с пълно съзнание, че върши свещено дело, когато работи за разоръжаването. „Няма съмнение, казва Негово Светейшество Патриарх Кирил, че народите в никакъв случай не искат да живеят под заплахата на нова и то ядрена война. . . Привържениците на войната са само купчина безумци, авантюристи и търгаши, които богатеят за сметка на живота и щастието на човечите от целия свят. . . **РАЗОРЪЖАВАНЕТО ТРЯБВА ДА СТАНЕ**“ („Църк. в-к“, бр. 29. от 30. VII. 1960, стр. 1). Този повелителен глас трябва да чуят всички човечи по света. Към него се присъединяват всички верни чедо на нашата Православна църква.

Когато пълното разоръжаване на народите стане дело, ще станат ясни за всеки човек думите на прор. Исаия, казани 8 века преди Христа по Божи вдъхновение, че човечите вече не ще се учат на война; няма народ да се вдигне срещу народ с меч, защото мечовете им ще са преправени на орада, а копията им — на сърпове (Ис. 2:4).

Пастирят-проповедник

За нас, вярващите, Словото Божие е съвършена мъдрост и извор, който тече в живот вечен (Иоан. 4:14). То е Евангелието за царството Божие, което е пълнотата на щастие и спасение. За нас Словото Божие е пътят към небесата, който ни изкачва до необозримите и за ангелите висини на духа и живота. Тях именно апостол Павел ни разкрива тъй: „око не е виждало, ухо не е чувало и човеку на ум не е идвало това, що Бог е приготвил за ония, които Го обичат“ (1 Кор. 2:9). Затова и същият той счита благовестието, проповядването на Словото Божие за пръв свой дълг, като изповядва: „горко ми, ако не благовестувам!“ (1 Кор. 9:16). Ще рече: щом ние пастирите Христови, не проповядваме Евангелието Христово, ние занемаряваме великото си спасение, което ни благовести и, още по вече, ни засвидетелствува с поличби и чудеса, с дивните благодатни дарове на Св. Дух Сам Господ (Евр. 2:3, 4). И напълно заслужено тогава ще бъдем осъдени.

На първо място ние, пастирите Христови, сме призвани да проповядваме Словото Божие в храма при църковното богослужение. Сама по себе си богослужбата в храма, увенчана със св. Литургия, която е най-великото приношение и благодарение Богу, благовести Словото Божие. Но наред с нея, проповедта на пастиря-свещеник, вдъхновен от ниспосланите у него дарове на св. Дух, трябва да обогатява душите на богомолците, за да напускат храма възродени и възмъжали в Христовата вяра.

Ние сме призвани и избрани да проповядваме Словото Божие. Извинението ни, че не проповядваме, защото ни липсва лична дарба и подготовка, съвсем не ни оправдава. У всички ни следва и може да блика ревността за Божия прослава. Защото нашето слово, нашата проповед „не е в убедителни думи на човешка мъдрост, а в проява на дух и сила“ (2 Кор. 2:4). И затова не толкова с уста красноречивият между нас, а с пламтящата си вяра пастир Христов трябва да проповядва с власт и сила, убедително и завладяващо.

За да проповядваме с успех следва да четем, задълбочено и всестранно духовно да се просвещаваме, но несравнено по-мощно и по-плодотворно ще въздействуваме на вярващите, когато проповедта ни за Христа и Църквата Му е отразена в примерното ни евангелско благочестие. Добродетелният, любвеобилният по дух и живот Христов пастир поженва несравнено по-големи успехи отколкото ученият и красноречив проповедник, чийто живот обаче е в противоречие със словото му от църковния амвон.

Ще рече: никой, абсолютно никой пастир не е оправдан, ако ревностно не проповядва словото Божие: и с вдъхновената си богослужба в храма, и с отразяващо живота му благовестие, с постоянно извираща из сърцето му евангелска любов, която „всичко претърпява и никога не отпада“ (1 Кор. 13:7,8).

Но апостолът не казва само: „проповядвай!“, а пояснява още: „настоявай навреме и не навреме!“ Иска да ни каже: призвани сме да проповядваме на всяка стъпка в живота си правдата, истината,

любовта и мира и благата воля между човеците. Самата ни блага, любвеобилна обноска като пастири Христови с близки и далечни при разноликите ни житейски отношения е добър начин на благовестие.

Апостолът продължава поръчението, наставлението си към Тимотея с призива „изобличавай, запретявай!“ За какви изобличения става дума тук? За порицанията и бичуванията на отклонилите се от пътя на благочестието и устремили се към надолницето на порока, греха и вечната гибел. С каква власт морално авторитетният пастир ще изобличава покварените? Как ще раздруса той душите на грешниците! Как покоряващо ще плющи бича на изобличенията му към християните само по име, а в живота си похитители, грабители, угнетители — физически и морални убийци! „Като мед, що звънти, или кимвал, що звека“, ще отекнат думите му, ако се отнасят и към него тия изобличения на апостола: „Как ти, който учиш друго, себе си не учиш? Който проповядваш да се не краде, крадеш? Който казваш да се не прелюбодействува, прелюбодействуващ? Който се гнушиш от идолите, светотатствуващ? (Рим. 2:21, 22). Горко ни, когато изобличаваме пасомите си в грехове, на които самите ние робуваме! Тогава ние сме обезсолени и ставаме за гавра и посмешище на свои и чужди.

Призвани сме още да запретяваме. Това можем да сторим, когато ние наистина сме в служението на мъдри и образцово добродетелни отци. Тогава и вярващите ще разберат, че само от любов към тях, че само от неусипни грижи за тяхното щастие и спасение ние им забраняваме да дружат с тия, които „наглед имат благочестие, но от силата му са се отрekli“ (2 Тим. 2:5). Сами ние, укрепнали във вярата, опитни в духовния живот с на всяка стъпка хвърлящо се в очи наше душепастирско усърдие и служение, с наставленията си, с личния си пример живо и убедително ще сочим на вярващите пътя на доброто. Не всичко, що блести, е злато; не всичко, що вкусваме сладко, е полезно, не всяка тиха вода е безопасна и народната поговорка казва: „тиха вода бряг рони!“ В духовен смисъл това са лъжеучителите, прелъстителите, лицемерните, които надяват маската на светли ангели, на Христови апостоли (2 Кор. 11:13, 14). Очевидно е, че най-отговорното ни призвание е да запретим на пасомите си общуването с тях. Да им запретим с наставнически — учителното си слово, но на първо място с отеческо-пастирската си любов, „която няма петно, или порок, или нещо подобно“ (Еф. 5:27).

Но като поръчва на Тимотея в тоя дух да не занемарява дарбата си, която е получил чрез благодатта на свещенството (1 Тим. 4:12), апостолът го предпазва от разочарование и отчаяние. Той има реален подход — плод на пребогатия му пастирски опит. Затова и не забравя да предупреди, че дори най-ревностното проповедническо служение нерядко чак след „увещание с голямо дълготърпение и поука“ ще бере жадуваните благодатни плодове. Защо наистина ще униваме и се обезкуражаваме по пътя на немлъкващата ни проповед, която продължително време е сякаш наливане на пусто в

празно — без отклик и без успех? Самият Господ, слязъл от небето на земята сред нас, не проповядва ли повече от 3 години Евангелието на Царството Божие с чудни думи и дела, с безкрайно себепожертвената си любов към бедните, болните, нещастните? И тъкмо когато трябваше поне апостолите, най-верните Му приятели, с възторжена благодарност и прослава да приемат Евангелието Му като най-потребното, като най-насъщното благо за живота им и драговошно, героично да се жертват за Христа, те се разбягаха и Го оставиха Сам в ръцете на убийците Му. Повидимому земната Му мисия окончателно се проваляваше и разпинателите Му празнуваха най-блестящия си триумф! Но и най-срамното опозоряване, и най-ужасната кръстна смърт, на които Го подложиха, Христос — на-

шият Изкупител и Спасител — понесе с най-велико дълготърпение. И тъкмо с дълготърпението Си Той поучаваше, че в благовестието за царството Божие да не се блазим от леки и бързи успехи. Наопаки: с поуката и мъдростта Христова винаги търпеливо трябва да чакаме, дори сме призвани да понесем непосилно дълготърпение.

Ето в кой дух и смисъл прямият и първият наш дълг ни зове да изпълним апостолското поръчение-повеля: „проповядвай словото, настоявай навреме и не навреме, изобличавай, запретявай, увещавай с голямо дълготърпение и поука!“ И тогава ще получим венета на правдата (2 Тим. 4:8).

Прот. Антон ПОПАЛЕКСАНДРОВ

Зигмунт Красински

Молитва за починалите

(По случай Задушница)

О, Боже! Както аз живея и страдам, така са и те живяли и страдали, и са отминали, както и аз ще си отмина.

О, Боже! Израстнал съм сред тях, не съм разбирам някога, какво е да си без тях, а днес вече не разбирам, какво е да си с тях. Къде са те, о Боже?

Понякога ми се струва, че техният глас се отзовава, а понякога нощем страх ме обзема. Гледам наоколо, а те като че стоят наблизко — и ми не момент: и няма никой!

О, дай им почивка в Твоето лоно, о Боже! — Те на времето си са грешили, а сега са на колене пред Тебе във вечността.

Ти си свършената любов, Ти си техен баща, Ти си и наш баща — нали сме заченати в диханието на Твоята любов и живеем в нея, о Боже! И ще живеем в нея навеки, защото Ти си възлюбил милосърдието, о Боже!

А техните кратки дни са били пълни с мъки — дошли в тези долини, без да знаят откъде идват и къде ще отидат, уповавайки се само на Твоето име — в нещастие въздишали към Тебе!

Прости им, прости им, о Боже! Злото ги обкръжавало, но то не е било в техните сърца. А ако

някога са се усъмнили в Тебе, било им е мъка. Ако са били в разкош, то им било мъка. Ако своята надежда са поставили само в земни цели и утехи, било им е мъка — и на всяка тяхна усмивка по сто сълзи се отронвали, о Боже!

Твоята светлина, която ги осветявала, била трептяща и спасителна в тъмнината. Тази светлина е била за тях загадка и тайна на Тайните. — Пипнешком пристъпвали, а когато някъде се докосвали до Твоята слава, почитали Те и обичали Твоите милости! Прости им, Боже!

Ако ли пък за греховете си са далече от Тебе, лишени от небесни радости; ако досега не е разкъсана завесата на техните съдби; ако още знаят, какво са сълзи и въздишки: о, съкрати минутите на техните изпитания.

Както аз днес се моля за тях, дай, Боже, някога тези, които ще оставя на земята, да се молят за мене. — Съедини ме някога, о Боже, с тези, които съм познал и възлюбил на земята — за да живеем заедно в Тебе във вечни векове. Амин.

Превел от полски: Х. П-в

Някои особености в богослужебната практика на Румънската църква

Църквата е една и светите отци през миналите векове строго са пазели нейното единство, в името на което са наредили богослужението да бъде едно във всичките поместни църкви. Обаче, както отделният човек в своите действия, и по-специално в молитвата си, отразява своя характер и особености, тъй и отделните народи, макар обединени в една вяра, проявяват и особеността на своята нация. Затова и в Православната църква отделните

поместни църкви имат някои особености в богослужението, обаче те не са съществени и засягат само външния ритуален характер на службите.

Специално за различие в богослужението между румънската и българската църква не може да се говори, защото тези църкви са на два съседни народа, отделени само от една река, която с тихите си сини води ни най-малко не пречи да се

чуват камбаните от единия и другия бряг и да се сливат в един общ тържествен химн към Бога.

Църковните иерарси на двата народа от миналото и до днес са били в постоянна благодатна и книжовна връзка помежду си, като разменяли мисли по въпроси на вярата и богослужението.

При все това и между тези църкви има някои дребни различия в богослужението, на които нека да спрем внимание.

И в България и в Румъния се употребяват еднакво цариградският и иерусалимският типичи.

Вечерната е почти еднаква. Когато няма дякон, и свещеникът служи сам, след предначинателния псалом на вечерната и след шестопсалмието на утрината, след изчитане на молитвите, свещеникът остава отвън пред дверите и там произнася великата ектения. Ако службата е обикновена, свещеникът произнася и другите ектении, като излиза вън пред дверите. Това е уставно положение в Румъния.

На тържествени служби, при съслужение, на входа на вечерната в България най-напред върви старшият служител след дякона, а в Румъния — обратно — старшият върви последен. Като застанат на средата, при пеенето на химна младшите свещенослужители се покланят двама по двама към старшия и влизат в олтаря. Старшият се покланя надясно и наляво към народа и последен влиза в олтаря.

Петохлебието е със следната особеност: След възгласа „Буди държава“ при затворени двери свещениците излизат през западните врати и застават в притвора. След изпяването на литийните стихирни почват прошенията със „Спаси, Боже, люди Твоя...“, на които се отговаря с многократното „Господи помилуй“. След прошенията певците запяват стиховните стихирни, а свещениците и народът се придвижват в средната част на храма под полиелея, дето е поставено отпреди на специално столче петохлебието. След „Нине отпущаеши“ и „Трисвятое“ при пеене на тропарите става обикалянето с прикадяване, след което се благословя петохлебието. Този ред е уставният, който се спазва и в българските манастири. След благославянето на петохлебието се пее „Буди имя Господне...“ и после се чете велегласно 33. псалом. Думите от псалома „Богатии обнищаша...“, се запяват мощно от целия клир. Свещениците влизат през страничните врати в олтаря. Ако няма бдение, старшият прави отпуст.

На вскръсна утринна петдесетият псалом в Румъния винаги се чете. Когато има бдение, в румънската църква утрината завършва с първи час, както е в България по манастирите. Заранта по време на проскомидията в румънската църква непременно се четат третият и шестият час, и почва св. литургия.

Проскомидията и при архиерейска св. литургия се завършва от младшия свещенослужител, а не от архиерея. Ако служи архиерей, той споменава свои имена с вадене на частички във време, което намери за удобно, най-късно на апостолското четиво.

В проскомидията са поместени две интересни по съдържание предстателни молитви — едната за живи, а другата за покойни. В последната се спо-

менава покойници, починали при най-различни обстоятелства.

Преди започването на св. литургия свещеникът се моли с издигнати ръце, казвайки: „Царю небесний...“, а след това „Слава во вишних Богу...“ само че два, а не три пъти и „Господа; устне мои отверзеши...“ един, а не два пъти, както е в българския служебник.

Преди началото на св. литургия дяконът възглася: „Благослови, отче“, а не „Владико“. „Владико“ е запазено само за архиерейска служба.

Във великата ектения е внесено едно ново прошение, отговарящо на една получаваща все по-широко приложение практика — пътуване и по въздух: (О путешествующих по воде, по суше и по воздусе, Господу помолимся). А в България е запазено старото прошение (О плавающих), което обема моление за всички плаваещи — и по море, и по въздух.

В румънския служебник молитвите към антифоните са дадени не вмъкнати в ектенията, а след самите ектении, както е в прежните издания на българските служебници. На малкия вход дяконът и свещеникът не спират за поклон към жертвеника, а направо излизат през северната врата, като се спазва редът на старшинството, както се спомена по-горе за реда на вечерната. Като влязат в олтаря, застават направо на горното място в обратен ред, за да се спази старшинството отдясно и отляво. При това движението става във вид на кръст, много естествено и без смущение за търсенето на място.

Возгласът „Господи, спаси благочестивия“ е вмъкнат във възгласа: „Яко свят еси, Боже наш...“ — между първата и заключителната му част — „И во веки веков“.

Ако на светата литургия служат двама или повече дякони, апостолът се чете непременно от втория дякон.

При съслужения в румънската църква като се спомене на сугубата ектения името на патриарха или на архиерея, независимо от това, дали има хор на службата или не, в олтаря се изпява тържествено тройно „Господи помилуй“ от съслужителите. След това се повтаря същото от клира или хора и чак тогава дяконът продължава следното прошение за светската власт. Повтаря се пак същото изпълнение на „Господи помилуй“ и после продължава пеенето само от клира или хора. Тази особеност на сугубата ектения допринася твърде много за тържествеността на момента.

Ектенията за оглашените, която в България често пъти се казва тайно в олтаря, в Румъния се казва винаги гласно. Когато има повече от един дякон, възгласът „Елици оглашени, изидите“ се възглася не само от единия, а и от другите дякони. Първият се показва от олтаря към народа и възглася: „Елици, оглашени, изидите“. Вторият, който е в средата на храма, възглася: „Оглашени изидите“; и третият също се показва от олтаря към народа: „Елици оглашени, изидите“ и оня, който е в средата на храма възглася следната приказка „Да никто от оглашених...“. Тази особеност внушава страхопочитание и респект у богомолците и тържественост в службата.

На великия вход след обичайните поменувания за духовните и светски власти и ктитори, се пра-

ви помен по-конкретно за ония християни, които са направили приношения, а също и за покойни прадеди, деди, отци, братя, сестри и сродници.

При възгласа „Благодат Господа нашего Иисуса Христа...“ се отварят дверите, свещеникът благославя народа със св. кръст; при възгласа „Горе имейм сердца“ свещеникът, както е обрънат на запад към народа, издига св. кръст, след това се обръща с лице към изток и покланяйки се пред Христовата икона, възглася: „Благодарим Господа“.

При съслужение причащаването в румънската църква е с тази особеност, че свещенослужителите, като вземат частичка от агнеца, се връщат по обратния път, без да заобикалят св. престол. А когато се причащават от потира, идват по обратен път, тъй че се получава от движенията им две полудъги около престола.

В литургията на св. Василия Велики на прошенията от края на ходатайствената молитва по време на пението на „О тебе радуется“ — „Помяни, Господи, всяко епископство православних“ и следващите други прошения са дадени, както е впрочем и в другите служебници (гръцки и руски), след възгласа: „В первых помяни, Господи...“

Принасянето на св. Дарове от престола на проскомидията при Преждеосвещената литургия по време на четенето на 18. катизма, според румънския служебник става в едно точно определено време, а именно, когато четецът дойде до стиха: „Поклонимся на месте, идеже стоясте нозе Его“ (Пс. 131:7). Тогава се дава знак със звънче, за да коленичи народът. След като св. Дарове бъдат пренесени на проскомидията, дава се пак знак със звънче, народът става и четецът продължава четенето на катизмата с думите: „Воскресни, Господи...“ (Пс. 131:8).

След последното „Да изправится...“ на Преждеосвещената литургия свещеникът и целият народ правят три големи поклона.

При великия вход на Преждеосвещената литургия свещеникът поставя диска със св. Тайни до главата си, а св. потир държи с лявата ръка до гърдите си. В българския служебник е указано само, че свещеникът прави велик вход по приетия начин, като носи св. дискос в дясната ръка, а св. чаша — в лявата.

В румънската църква християните се причащават винаги само след изповед. Този ред се спазва строго. Причастниците пристъпват към потира със запалена свещ в ръка.

Требите и в едната, и в другата църква по устав са едни и същи. Както в едната, тъй и в другата църква, в различни места или епархии има местни практики и различия, особено при венчавката и погребението. Тези особености не засягат същината на службата и са отражение повече или по-малко на местното благочестие у народа.

Ако се правят опити за пълното им оеднаквяване, не винаги това ще се посрещне с одобрение в църковните среди. Пълно оеднаквяване трябва да се провежда само в това, което е в съгласие с църковните установления при богослужението, заповедани от светите отци.

В заключение на тези разсъждения трябва да подчертаем, че тези две съседни поместни църкви, българската и румънската, и в богослужебния си живот представляват една неделима част от майката Православна църква.

Ние сме уверени, че това единство ще пребъдва и занапред, защото първоиерарсите на тези църкви с всичкото съзнание за отговорност пред Бога ръководят своя клир благодатно и богомъдро.

Иеродякон Епифаний Норочел

Стенописите в Илиенския манастир край София

(Още един стар образ на св. Иван Рилски)

Миналата година се привърши вътрешното и външно здравяване на църквата в Илиенския манастир край София. Това е стара наша църква — интересен паметник на изкуството ни. Интересна е Илиенската църква най-вече със своите стенописи, макар и все още не напълно разкрити и почистени. Самата църква е правена на три етапа — на три пъти тя е и изписвана. Най-старата част е храмовият кораб с олтарната апсида. Тази част на църквата ще да е откъм 14—15 в. Оттогава е и зографията тук. През 16—17 в. е бил направен сегашният среден голям притвор. Датуването на този притвор се определя спроти живописиста в него — живопис именно от 16—17 в. През 19 в. пък бива построен външният притвор — оттогава в него е и стенописиста с дата 1832 г.

До недавна малко запазена, т. е. незамазана стенопис е имало само във външния притвор — над вратите по източната му стена. Иначе всичко е било замазано в църквата. Именно преди няколко години цветни петънца под мазилката обръщат внимание и при разчистването им се открива част от живописиста в храма.

За сега в същинския храм и в олтара от старата живопис (от 15 в.), макар и не цялостно, са открити няколко сцени, няколко светийски образа и един Денсис. От тази стенопис личат следи и по тавана. Няколко светийски образи, пак не цялостно, са разкрити и от по-

късната живопис (тая от 16—17 в.) в средния притвор; от нея е запазен и много малък фрагмент от сцената със Страшния съд. Също няколко сцени и нещо от митарствата са разкрити и от най-късната живопис (правена през 19 в.) във външния притвор; иначе от тая късна живопис не е била замазана само тая част над входа за вътрешния притвор.

1.

По-частно от старата живопис са поразкрити и личат сцените: Разпятие, Пиета (оплакването на Христа), Явяването на ангела на жените мироносци, Слизането на Христа в ада, св. апостоли на път за гроба Господен, Повярването на Тома, Христос се явява на жените мироносци, Възкресяване сина на Наинската вдовица(?) и Успение Богородично. Това са поясни сцени — по третия и четвъртия пояс. От голямата композиция Успение Богородично на западната стена на храма пак личи нещо. Денсисът е даден на втората северна ниша. В олтарната северна ниша пък е св. Атанасий Александрийски с Видението на св. Петър Александрийски. От светийските образи се четат добре имената на св. Игнатий, св. Елевтерий, св. Евстратий, св. Димитър, св. Иван Рилски и св. прор. Иона. Само част от ореола на св. Игнатий е разкрит — светецът е даден точно над жерт-

веника в олтара. В олтара са и образите на св. Елевтерий и св. Евстратий — те са в медалиони над южната олтарна ниша. До тези два образа пак в медалион личи образът и на друг неизвестен светец. В медалион е образът и на св. прор. Иона горе на свода на храма. Св. Димитър и св. Иван Рилски са в цял ръст. Св. Димитър е в първата северна ниша на храма. Той е помежду св. Георги и св. Теодор Тирон (?), чинто надписи са нечетливи вече. Св. Иван Рилски е на стената (стълба) между двете северни ниши. Нечетливи са и имената на св. Зосим и св. Мария Египетска, дадени пак в цял ръст на южната стена до пангара. Също и имената на св. св. Константин и Елена със св. Пантелеймон, изрисувани наляво от вратите на западната стена, са нечетливи. Срещу пангара на северната стена са разкрити само до бюста образите на жена-светица и млад светия — това ще да са св. св. Кирик и Юлита. Нящо от светии в цял ръст е разкрито и по западната част на сводовете на първата южна ниша и на втората северна ниша; тук личат още образите и на други два неизвестни светци, изрисувани в бюст над тези в цял ръст. Разкрити са и малко декоративни орнаменти — в западните ъгли над двете южни и втората северна ниши, а също и по цокъла на същите ниши и още по цокъла на западната стена вляво от входа за наоса. Малко орнаменти са разкрити и над самия вход по западната стена. Там е бил и надписът на църквата, но от него засега нищо не е останало (целият е изтрит). Горе, в зенита на свода, личи отчасти само лицето на Христос Пантократор. На двете страни на входа е изрисуван по един осмоконачен кръст с надписи: ИС ХР НИ КА. Това е всичко от старата живопис.

И от тези разкрити неща е видна декоративната система при тая живопис: горе, в зенита на свода, е Христос Пантократор; тук са рисувани най-малкото и Неръкотворният образ на Христа и образът Му Ветхи денни — всичко това сега е неизнаваемо поукано и нейде съвсем замазано. Следват след това в страни медалиони с пророци, а вероятно и апостоли са били изобразени. Само медалионът с образа на св. прор. Иона в южния пояс е разкрит. Следващите два пояса от двете страни, след пророческите и апостолските (?) медалиони в най-горния пояс, са с евангелски и празнични сцени. После пак следва надолу поясът със светийски медалиони и след туй в най-долния пояс се редят светии в цял ръст и някои отделни композиции в нишите, като Деисисът, Видението на св. Петър Александрийски и др. На западната стена пък е голямата композиция Успение Богородично.

Тая декоративна система е изобщо византийската декоративна система откъм 12—13 в., насетне. Тука при сводестите храмове, както е и църквата в Илиенския манастир, горе зенитът представлява небето, затуй там е и Христос Пантократор (Вседържител). Около Му са ангели, пророци, апостоли. След това следват евангелски и празнични сцени и чак след туй образи в медалиони и в цял ръст на светии — на просияли земни човечи.

Много типична е този вид декорация по подобни сводести храмове за през 13, 14, 15 в., а дори и за покъснешно време. Такава е декорацията в Беренде от 13 в., такава ще да е била тя и в Калотино (спроти оцелели живописни пояси в тамошната църква) от 14 в., сетне в Драгалевския манастир и в църквата „Св. Петка Самарджийска“ в София от 15 в. и др. Особено е близка тя с тази в „Св. Петка Самарджийска“ от 15 в. Това обаче не е единственият признак, за да се датува старата живопис в Илиенската църква също откъм 15 в.

Датуването на старата живопис откъм 15 в. в Илиенската църква идва още от туй:

И по композиция и по цокъла отдолу нейният Деисис е почти еднакъв с тоя откъм — 15 в. в църквата „Св. св. ап. Петър и Павел“, в Търново. И в църквата „Св. св. ап. Петър и Павел“, в Търново и тук, в Илиенци, св. Игнатий Богоносец е даден в олтара. — Композицията Видението на св. Петър Александрийски, каквато я срещаме в Илиенския манастир, е установила се композиция в църковната живопис откъм 14—15 в. — почти такава е тя, напр., в Погановския манастир от 1500 г.; така е и в Лаврата — католически в Атон от 1535 г. — Два-та осмоконачни кръста върху стените на входа за наоса също говорят за епохата на 14—15 в.; в изписаната в Калотино църква от 14 в. подобен кръст (само че в стилизирани растителни орнаменти) е даден на южната

стена, а в Драгалевския и Бобошевския манастири от 15 в. (от 1476 и 1488 г.) Кръстовете са дадени и на двете страни на входа — точно както е в Илиенци. — За не по-късното датирание на старата живопис в Илиенския манастир откъм 15 в. говори фактът, че тук има все неща налице от старата традиция на живописиста — даване, както в Бояна от 13 в., цели фигури по сводовете на нишите; зографисване на цокъла по стария начин с фриз от прихванати завеси с охрови чупки и апликаци с розети и други орнаменти. И по останалите орнаменти стенописиста говори за тая епоха — почти така са те и по търновските църкви, особено по тези на Трапезица от 13—14 в.

В художествено отношение тази живопис в Илиенци пак говори за 14—15 в. — тя е живопис повечето с кафяви, топли тонове, ако и на места доста тъмни. . . При нея от изрисваните лица лъха сурова тържественост — нещо присъщо нейде за епохата. Така е впрочем и в църквата „Св. св. ап. Петър и Павел“ в Търново — особено при Деисиса. Все още обаче е подчертан тук, в Илиенци, и стремежът към индивидуализация при някои образи. Това особено добре личи и в не съвсем добре запазения образ на св. Иван Рилски на северната стена между двете ниши. Това е образ на светия не по шаблон. Напротив — той е много близък до тоя в Бояна от 1259 г. Едно внимателно почитване на тоя образ ще ни убеди напълно в това. И съвсем същата овална глава с белите коси, и малко заострената брава, и облачването на светца с мантия и кукул начал — изобщо цялата фигура — всичко това е тъй близко до боянския образ на светца. Засага стари образи на св. Иван Рилски в нашата иконография са известни: в Бояна от 1259 г., в Земен от 14 в., в Търново и Драгалевския манастири от 15 в., в Погановския манастир от 1500 г., в Сеславския манастир от края на 16 и началото на 17 в. Новооткритият образ на св. Иван Рилски сред стенописите от 14—15 в. в Илиенския манастир е също много ценен образ за иконографията на българските светци и за иконографията по-специално на този тъй много тачен наш светец. . .

2.

По-точно от втората живопис от 16—17 в., в средния притвор на Илиенската църква засега личат не съвсем напълно разкрити тринадесет образа. Това са светии, дадени в два пояса — в цял ръст (долния пояс) и в медалиони (горния пояс). Повече е разчистена южната стена. Там личат четири медалиони от горния пояс и други седем образа от долния пояс. От медалионите се четат имената на св. Иеротей, св. Амвросий и св. Методий (навярно Патраски), а от долния пояс — имената на св. Теодосий (Триглийски?), св. Антоний Велики, св. Евтимий Велики, св. Атанасий Атонски и св. Архангел Михаил. На северната стена в долния пояс са поразкрити с надписи им св. Калевид и св. Симеон.

Не е много голям и запазеният (незамазан) фрагмент от сцената Страшния съд горе на източната стена на тоя притвор. Запазен е тук Христос на трона, а в страни Му св. Богородица, св. Иоан Кръстител и ангели. Има нещо запазено при тая сцена и от подобните в Драгалевския манастир изобразени годишни зодии — м. май, юни, юли, август. . . Тук личат близнаци, морски рак, лъв; дадени са персонификации и на слънцето, огъня, дните и пр. . .

От тази втора живопис има и един образ в наоса на храма — на западната стена на свода на втората северна ниша. В долния край на Деисисната композиция в тая ниша личат и останки от нов по-къснешен цокъл в концентрични разноцветни в жълто, червено, бяло и черно ромбове. Този цокъл е съвсем еднакъв с разкрития отчасти такъв от втората живопис от 16—17 в. долу по северната стена на средния притвор.

Медалионите са дадени в плетеница от ластари. Над тях има хубав фриз — орнаментация. Такъв фриз-орнаментация дели тези медалиони и от долния пояс светийски изображения в цял ръст. Тези светии в цял ръст при това са дадени в отделни арки — точно както, напр., в Сеславския манастир от края на 16 и началото на 17 в. Това, впрочем, е едно от ясните указания за датиранието на тази втора живопис в Илиенци именно от края на 16 и началото на 17 в. Впрочем и другите орнаменти, както и самото художествено изпълнение на тези сте-

нописи по подобие на тези в Куриловския, Подгумерския, Елешнишкия, Билинския манастири ясно говорят за тази епоха — края на 16 и началото на 17 в. Това е времето на св. Пимен Зограф. В житието на св. Пимен Зограф — роден в София и учил се, школувал в Атон — се казва, че той, след като се завърнал в края на 16 в. в своето отечество, възстановил и изписал (разбира се с помощници) около 15 манастири в Софийско и около 300 други църкви. Негово дело — дело и на неговите помощници, на неговата школа ще да са именно и стенописите в Куриловския, Подгумерския, Сеславския, Елешнишкия, Билинския манастири, а, следователно, и тия в средния притвор на Илненската църква. Нему се приписват още и втория пласт стенописи в църквата „Св. Петка Самарджийска“ в София.

Ясно е, впрочем, колко много е ценна и втората живопис в храма на Илненския манастир. За Пимен Зограф тук, в Илненци, подчертано говори още и фактът, че е даден образът на св. Атанасий Атонски — основателят и устроителят от 10 в. на манастирство в Атон, където дълго време е бил и сам св. Пимен през 16 в. Възобновителното и съжиздителско в храмове и пр. дело на св. Пимен Зограф — този необикновен български будител близо с два века преди Паисий Хилендарски — все още напълно не е изследвано и проучено. В това отношение действително и живописата в притвора на Илненската църква е много ценен материал.

Но тази стенопис си е ценна и от художествена страна. Личи си една смела, опитна ръка. . . И тук преобладават топлиятонове.

3.

Що собствено не е замазано и що впрочем засега е открито от най-късната живопис от 19 в. във външния притвор на Илненската църква?

В горната част на източната стена над входа за вътрешния притвор стоят незамазани: в нишата — Възнесението на св. прор. Илия, а встрани му по стената в цял ръст са св. Архангел Михаил и св. Архангел Гавриил с апостолите Петър, Павел и Йоан (отдясно), и Матей, Марко и Лука (отляво); над тоя пояс стенописи, горе, в подпокривното триъгълно поле е Ширшайя небес със св. прор. Исая и св. прор. Авакум отдясно, и св. прор. Захари и св. прор. Елисей отляво.

По тази източна стена на външния притвор засега е разчистен надписът под замазаната част стенописи, а също и няколко сцени от Сътворението и Грехопадението на Адам и Ева (вдясно от входа), както и сцените: Чисто и Нечисто изповедание (вляво). Най-отдолу на стената е разкрито малко и от цокъла — той е имитация на цокъла от втората живопис от 16—17 в. във вътрешния притвор. На северната стена на външния притвор са отчасти разкрити две митарства.

Това е всичко, което може да се види понастоящем във външния притвор от най-късната живопис в Илненската църква. Тази живопис е от 1832 г. Това засега не личи в разкрития надпис над вратите. През 1925 г. този надпис, както и ктиторските имена встрани му, не са били замазани и Георги Клисаров — сегашният началник на кабинета на Негово Светейшество Българския Патриарх Кирил — е имал добрата грижа тогава при едно свое посещение на манастира да си вземе бележки за него и за църквата, като си снел между другото и този надпис, от който сега тъкмо годината е съв-

сем нечетлива. Тъй че с това снимане (преписване) на надписа през 1925 г. от Г. Клисаров същият този надпис засега е и спасен. Може само от сърце да се благодарим на Г. Клисаров за тая му заслуга. Ние лично много му благодарим и за това, че той беше така много любезен да ни услужи с тоя свой още непубликуван от него препис, с което се и фиксира годината на третата или най-късната живопис във външния притвор на Илненската църква. Сега надписът по изографисването на тоя външен притвор на Илненската църква вече напълно може да се възстанови спроти снетия препис от Г. Клисаров. Той се чете изцяло тъй: „Во славу с(в)етия единосущия и неразделимая Тр(ои)ци О(т)ца и С(и)на и С(в)етаго Д(у)ха во изображения с(в)етаго храма понеже настоятеля бистъ о благодарнога егумена кириу киръ папа Георги 1832 м(еся)ць септември 25 день поль Цветанъ Иоанъ Кола Пенко, Антон, Стоян, Павел, Петко, Златка, Васил. . .“ Встрани от тоя надпис в друг едноредов надпис следват други ктиторски имена от селата Илненци, Мрамор, Погледец и Връбница. От етнографска гледна точка за софийско са интересни имената Геоша, Господника, Кежо, Кито, Маца, Илко, Паун и др.

В надписа не е отбелязано името на зографа. А кой е той? По всичко личи той да е от Банската школа — вероятно Тома Вишанов Молеров. Доста прилича тая живопис на работата на Тома Вишанов от 1811 г. в костницата „Св. Лука“ над Рилския манастир, а също и на приписаната му живопис от 1830 г. в средния притвор на църквата в Куриловския манастир. И в костницата „Св. Лука“ и в Куриловския манастир, както и тук в Илненския манастир, изрисваните митарства си много приличат. И в костницата „Св. Лука“ е дадено Чистото и Нечистото изповедване, както в Илненската църква

Тома Вишанов е изобщо голям наш възрожденски художник. И тази му работа в Илненския манастир, ако тя изобщо се приеме, че е негово дело, е една прекрасна живопис. Особено св. Богородица — Ширшайя небес това е един, може да се каже, рядък образ. . . Всичко е повечето в розови тонове. В розови тонове са и останалите образи; в тях при това има и моделировка — те изобщо са здрави, жизнени, с обемна форма. При сцените личи и пространствена среда. . . Всичко това сочи за възрожденския характер на тая живопис. . .

*

Илненската църква най-вече със своите стенописи е ценен паметник на нашето изкуство. Жалко, че тези стенописи, с изключение на малка част във външния притвор, са били замазани преди 40—50 години. Някои от селото си спомнят хубавата стенописна украса на църквата. Тази разукраса чм е граввала погледа. Сега от замазаната стенопис и от трите епохи е разкрита много малка част. Следва неминуемо внимателно да се разкрие, почисти и реставрира, където е нужно, цялата живопис. Тъй до самата столица София ще се изяви в пълнота още един прекрасен паметник на нашето изкуство със стенописи от 14—15, 16—17 и 19 в. — стенописи от края на Първото Българско царство или от първия век на установяване турското господство в България. стенописи от времето на св. Пимен Зограф от края на 16 и началото на 17 в., и такива от 19 в. — от Банската школа.

Това са стенописи много важни и за историята на нашето изкуство.

Д-р В. ИВ. ПАНДУРСКИ

Още няколко забележителни църковни певци от възрожденската епоха

VII ОТ РУСЕНСКА ЕПАРХИЯ

В гр. Русе също е имало добри певци. Нека отбележим, че през възрожденската епоха този град в сравнение с другите български центрове се бе издигнал доста високо в музикално отношение поради близостта му до румънската граница, откъдето прониквало влиянието

на европейската музикална култура. Тук още към края на 19 век най-напред се появили така наречените даскали-миряни, които започнали да обучават децата в килийните училища вместо духовните лица — монасите и свещениците, каквато практика дотогава се бе устано-

вила в повечето градове и села. Отначало даскалите-миряни са работили заедно с духовенството за развоја на учебното дело. По-късно обаче ръководството на обучението в училищата минало всецяло в техни ръце и учителството за тях станало главно занятие, свързано със задължението да поддържат и църковното пение в храмовете чрез лично участие и с участието на учениците.

Пръв такъв учител-мирянин в гр. Русе бил даскал Тони, роден в 1730 г. в гр. Русе, а починал в 1845 г. на 115 годишна възраст. От 1770 до 1830 г., цели 60 години той непрекъснато учителствувал в родния си град и през всичкото време е обучавал своите ученици на славянско четене и църковно пение, като сам заемал длъжността църковен певец в катедралната църква „Св. Троица“ повече от 50 години.

Заедно с него работил и даскал Параскев Дамянович Бояджиев, родом от гр. Карлово, ученик на Райно Попович. Последният е известен с това, че той пръв бе въвел източното църковно пение като учебен предмет да се изучава в училищата теоритично в клас, а след това да се практикува в църква.

От 1870 г. в Русе започнал да проявява музикална дейност и известният общественик Тодор х. Станчев, завършил богословие в Бялград. По негова инициатива тук било организирано певческо дружество, което бе си поставило за цел да създаде певчески хор за едногласно изпълнение на източно църковно пение. С 20-те записани членове хорът при дружеството под диригентството на Т. х. Станчев приготвил необходимия репертоар и обучените вече певци започнали да пеят в храма „Св. Троица“, разделени на две групи за десния и левия клироси (вж. спомените на Михаил х. Костов). А в „Лето-струй“, издание на Хр. Данов от 1871 год., четем следното: „Млади занаятчицата и търговчета в Русе съставиха измежду си една дружинка под име „Черковно-певческо дружество“, което има намерение да замени гръцкото пение в черква с народно българско и да помогне народното просвещение с притуряне разни поучителни книги, където найде за нужно. Това дружество брои повече от 60 членове и доста е успело досега в черковното пение.“

По спомените на дядо Никола Обретенов, през 1872 г. при идването на екзарх Антим в Русе, в параходчето, което отишло да го посрещне, се намирили и хористите-ученици от дружеството. Те му изпели „Многоя лета“ и декламирали стихове, съчинени от П. Р. Славейков.

Преди и след Освобождението на България в същата църква „Св. Троица“ са пеели псалтовете Иван Арнаутов и Михаил Касев, първият на десния, а вторият на левия клироси. И двамата добре владеели псалтирката и имали мелодични гласове. Заедно с тях пеели и Дончо Колесото. Той обаче не бил постоянен певец, а пеек като любител, понеже работата му не позволявала да бъде редовен в църковната служба. Притежавал теноров глас и пението му било образцово.

В гр. Разград са запомнени следните певци:

1) Стойчо Иванов Чолака, роден в с. Тревченски колиби, пял в църквата „Св. Николай“ в гр. Разград от 1852 до 1876 г. Гласът му бил басов. Не е известно кога е починал.

2) Петко Стефанов Вълнаров, роден на 17 юли 1847 г. в гр. Сливен. Пеек в градовете Сливен, Шумен и Разград. Владеек добре псалтирката и с хубавото си пение оставил дълбоки следи между познавачите на това изкуство. Притежавал приятен басов глас. Починал на 10. XII. 1910 год.

3) Стоян Иванов Килифарски, роден през 1847 г. в с. Килифареве, Търновско, дълги години пеек в Разградската църква „Св. Николай“. Имал теноров глас. Починал в 1922 г.

В гр. Силистра. За най-стари певци в храма „Св. ап. Петър и Павел“ са посочени: 1) Янко Тодоров от гр. Сопот, учител и църковен певец. 2) Стоян Иванов Джелатов от с. Кайнарджа, Силистренско, роден през 1848 г. умрял в 1900 г. и 3) Петър Л. Арнаутов, роден през 1846 г. и починал на 30. IX. 1929 г. на 83-годишна възраст.

VIII ОТ ЛОВЧАНСКА ЕПАРХИЯ

В гр. Ловеч. Преди освобождението на България в църквата Св. Богородица в гр. Ловеч са пеели следните певци:

1) Даскал Христо от Ловеч, даскал Начо от Троян, Мирю Павлов от Ловеч и Петко Магерана от Ловеч. Подробности за датите на рождението и смъртта и за тяхната певческа дейност не са събрани.

В гр. Пирдоп. Имаме сведения за стария певец Симеон Алдъво Сърданов, роден в гр. Пирдоп през 1846 г. Дълги години пеек в храма „Св. ап. Петър и Павел“. Имал приятен глас и пеек хубаво. Оставил добри спомени като прекрасен църковен певец. Починал на 30. IX. 1929 год.

IX. ОТ ВАРНЕНСКА ЕПАРХИЯ

В гр. Варна. По въпроса как е станало постепенното въвеждане на славянското пение в църквите в гр. Варна, покойният музиколог Атанас Мънов ни даде следните сведения. В старата църква „Св. Богородица“, построена в 1605 г., до средата на миналото столетие се е пеек на гръцки език. Последният гръцки протопсалт бил Н. Зунарополос, комуто помагал А. Манов. След неговата смърт на негово място бил назначен Николаос Илиядис, а от лявата страна пеек Георгиос Каракусени. И в митрополитската църква се е пеек по гръцки. От дясната страна пеек Левтер Пация, а от лявата — дяконът на гръцкия владика Атанас Капурали от о-в Самос. На 14. II. 1865 г. за първи път във Варна била отслужена българска литургия в храма „Св. Архангел Михаил“ от свещениците Константин Дъновски и Иван Громов. Тогава певците Петър Атанасов и Курти Добрев пеели на славянски език.

В храма „Св. Никола“ последен гръцки псалт бил Георгиос Василу. След него бил назначен Жеко Павлов, който преминал на славянско изпълнение (вж. сведения за него в Църковен вестник, бр. 13 от 2. IV. 1960).

Атанас Манов. За неговия живот и музикална дейност дадохме сведения в Църковния вестник, бр. 33 от 27. IX. 1958 г. по случай неговата кончина в статията, озаглавена „Светъл спомен за Атанас Манов“.

Никола Искрев Калипетровски е роден на 27. XII. 1841 г. в с. Калипетрово, Силистренско. Пеек в селата Черковна и Равна, Провадийско; в село Дивляново, Шуменско; в гр. Шумен и в гр. Провадия. Едновременно с певчеството той заемал и учителска длъжност. Притежавал приятен баритонов глас. С хубавото си пение навсякъде е оставил най-добри спомени за себе си. Починал на 26. II. 1926 г.

X. ОТ СОФИЙСКА ЕПАРХИЯ

В гр. София. Тъй като повечето от софийските певци били македонски емигранти, възпитаници на Солунската школа, ние споменахме техните имена, когато разгледахме тази школа (вж. Църковен вестник, бр. 44 от 26. XII. 1959 г.). Тук ще отбележим пропуснатите певци-възрожденци.

1. Димитър Павлов Грозданов, роден на 8. III. 1840 г. в гр. Щип, бил сладкогласен църковен певец. Първоначално образование получил в родния си град — учил при своя баща Павле Грозданов, който бил даскал на килийното училище. Средно образование получил в школата на Яким Груев в гр. Пловдив. Там, Д. Павлов усвоил в съвършенство гръцки, турски и френски езици. След това станал учител, а по-късно и директор в III-класното училище в Щип. Блаженопочившият Екзарх Йосиф I, преценявайки неговите положителни прояви и дарби, извикал го в Цариград за учител и певец в екзархийската църква. Тук Д. Павлов използвал случая да усъвършенствува образованието си в американския пансион Роберт колеж и подир 5 години пак се завърнал във Щип, където учителствувал още 17 години. През това време той проявил и усилен революционна дейност, за която бил преследван от турската власт. А когато положението му станало опасно, в 1901 г. емигрирал в България и се установил да живее в София, където получил назначение за певец първом в централната църква „Св. Спас“, а след това и в храма Св. Николай Софийски. Със сериозните си познания по теорията на църковната музика, с майсторското изпълнение на пападеските песнопения и с безупречното прилагане на подобните в практическото изпълнение Д. Павлов привличал вниманието на почитателите на певческото изкуство. Множество богомолци се стичали отвсякъде да слушат сладкогласното му пение. Гласът му бил теноров с мек и приятен тембър. Починал на 3. III. 1919 г.

2) Атанасий Иванов Торнев е роден на 1. XII. 1854 г. в с. Голешово, Мелнишко. В качеството на народен учител в Македония той взел активно участие в освободителните борби, затова бил преследван и заточен от властта в Диар-Бекир, където престоял от 1882 до 1888 г. След завръщането му в България установил се да живее в София. Познавайки добре църковното пение, което практикувал през време на своето учителство в родния си край, постъпил като певец в църквата „Св. Спас“. Пението му било образцово и богомолците се възхищавали от изпълнителското му изкуство. Дядо Константин Врачански, който често се черкувал в разните Софийски църкви, като чул гласа на Атанасий Иванов и неговото пение, препоръчал го на софийския митрополит Партевий за дякон в катедралната църква „Св. Неделя“. Впоследствие станал енорийски свещеник в църквата „Св. Параскева“. Починал на 20. IV. 1917 г.

XI ОТ ТЪРНОВСКА ЕПАРХИЯ

За църковните певци-възрожденци от гр. Търново дадохме сведения при разглеждането на Търновската школа (вж. Църковен вестник, бр. 38 от 14. XI. 1959 г.).

От гр. Севлиево, влизащ в диоцеза на същата епархия, са посочени следните певци-възрожденци.

1. Даскал Никола Попнедев, роден в гр. Севлиево през 1803 г., бил отличен църковен певец и учител в килийното училище в родния си град. Пеел в храма св. пр. Илия по правилата на псалтикийните изисквания. През 1828 г. написал свой псалтикийен сборник от църковни песнопения с много красив почерк, „като с ръка непипан“. Според данните на Севлиевския архиерейски наместник, написаната от него псалтикия се намира в Софийската библиотека (не е казано дали в Народната или в друга библиотека). Случило се веднаж на даскал Никола да отиде по търговия в гр. Сопот. Там бил поканен да пее в една от църквите. Като чул пението му, гражданите останали очаровани от майсторското му изпълнение и от приятния му теноров лиричен глас. Сопотчани го поканили да им стане църковен певец и даскал. Н. Попнедев се съгласил да остане в Сопот само 2 години, след което се завърнал пак в Севлиево и там умрял млад — на 32 год. възраст — в 1835 г. Написаната от него псалтикия следва да се издири и прегледа, за да се установи дали притежава някаква ценност.

2) Иванчо Попцвятков, роден в гр. Севлиево към 1828 г., починал също млад — в 1870 г. Той бил отличен църковен певец със забележително приятен теноров глас. Пял дълги години без прекъсване в храма „Св. пр. Илия“. Пението му било прекрасно. След смъртта му, съвременниците, които се наслаждавали от хубавото му пение, дълго време са говорели за него, предавайки добрия спомен на по-младото поколение.

3) х. Ангел Иванов Севлиевец е един от най-забележителните музикоучители-класици от възрожденската епоха. За него съм написал специална брошура през 1934 г. озаглавена: „Църковно-певческа дейност на х. Ангел Ив. Севлиевец“.

4. Недко Спиридонов п. Недев, роден в гр. Севлиево през 1837 год., учил църковното пение при х. Ангела. Бил добър певец с приятен баритонов глас. По-късно от него изучавали пението много млади свещеници и други църковни певци. Дълги години пеел в църквата „Св. пр. Илия“. На стари години той не преставал да ходи в църква, за да упътва младите певци към образцово изпълнение. Починал в 1908 година.

Ученици на х. Ангела били и певците: Хицко Цонев, роден в гр. Севлиево през 1837 г., починал в 1920 г., Стефан Недев, роден в гр. Севлиево през 1839 г., починал на 3. III. 1909 г. и Стефан Кънчев Халачев, роден в гр. Севлиево през 1842 г. и починал през 1928 г. И тримата били добри църковни певци с прекрасни гласове. Те оставили незабравими спомени сред гражданството. Особено последният — Ст. Халачев притежавал силна музикална памет, която му помагала да усвоява песнопенията наизуст и да пее безпогрешно най-сложни падачески творби, без да гледа в псалтикийните книги. Той пял повече от 60 години в храма „Св. пр. Илия“ безвъзмездно, от любов към изкуството.

Старите певци-възрожденци от Сливенска епархия бяха споменати при разглеждането на Сливенската школа (вж. Църковен вестник, бр. 4 от 30. I. 1960 г.).

Славя и чест на тези изброени дотук скромни църковни труженици, които са допринесли толкова много — всеки според дарованията си — за напредъка на църковното пение в България. Нека им изразим нашата почит и благодарност за техните заслуги към църквата и народа, като запазим в сърцата си най-скъп спомен за извършеното от тях дело.

ПЕТЪР ДИНЕВ

Проповед за ВЪВЕДЕНИЕ БОГОРОДИЧНО

Свещената история разказва, че около времето преди раждането на Исуса Христа живели в Палестина двама благочестиви съпрузи Йоаким и Анна. Въпреки доброто им материално положение, те били много нещастни, тъй като си нямали деца. А старостта вече посребрила главите им. Все пак лъч на надежда просветлявал живота им и те горещо молили Бога да снесе от тях укора на бездетството. В своята настоятелна просба Йоаким и Анна дали обет пред Бога, че роденото от тях дете, било то момче или момиче, ще го посветят на служение Богу, като света жертва на Господа.

И ето, най-сетне, Бог изпълнил искрената им молба. Благочестивата Анна родила дъщеря, на която било предопределено да стане майка на нашия Господ Исус Христос. Цели три години нежното същество украсявало живота на старите родители, малкото момиченце ощастливявало дните им. Но трябвало да се изпълни обещанието дадено пред Бога в трудния момент. А колко бързо се изнизали трите радостни години!

Много лесно се произнася обещание да дадеш нещо, което не притежаваш. Така Йоаким и Анна обещали на Бога детето, което още нямали. Но когато вече си във възможност, трудно се изпълнява даденото обещание. Много тежко е, мъчително, болезнено е, когато вече имаш дете, при това в старческа възраст, да се разделиш с него! Всички знаем, че децата на тригодишна възраст са извънредно мили и сладки. Те вече леко, като агънца, припкат по цял ден из двора, започнали са да говорят думички и изречения и непрестанно чуруликат като птички, а любещите ги родители им се наслаждават в омая и захлас... Наистина, колко щастливо протичал животът на старците Йоаким и Анна с тригодишната им дъщеричка Мария! Те не могли достатъчно да се намирват на златните ѝ косички, не могли в пълна мяра да се нагледат на дълбоките ѝ сини очички. Прекрасното и дивно цвете в тяхната семейна градина трябвало скоро да бъде откъснато от прегръдките им и да ги напусне. Благочестивите родители помнели даденото

от тях тържествено обещание пред Бога. Как да изпълнят това обещание? Но то следвало да бъде изпълнено. Те трябвало да върнат на Бога това, което са получили като дар от Него. Най-свидното достойние на сърцето им — тяхната прекрасна рожба трябвало да бъде заведена в храма за служба Богу! Те победили в себе си естественото чувство на силна родителска обич и смирено преклонили главите си в огнена вяра и жертвена преданост към Бога.

Ето как станало тържественото въвеждане на св. Дева Мария в храма. Иоаким и Анна поканили в Назарет всички свои роднини и приятели и се отправили за Иерусалим. Малката Мария била заобиколена от своите дружки, които били облечени в бели дрехи, носели запалени светилници и пеели свещени песни. След тях вървели старите родители на обещаната Богу девица, произнасяйки думите на Псалмопевица: „Чуй, Дъще, и виж, наклони ухо и забрави твоя народ и дома на баща си. И силно ще пожелае Царят твоята красота“ (Пс. 44:11). Образувано се невиджано шествие от Галилейския градец Назарет до Иерусалимския храм, който тогава бил единственият храм на земята посветен на Единия Истински Бог. Целият Иерусалим се зачудил, като видял многобройния ликуващ народ. Всички свещеници, начело с Първосвещеника, с молитви и песни посрещнали шествието. Иерусалимският храм на външния си вход имал 15 стъпала, според броя на 15-степенните псалми, които се пеели на стъпалата. Всяко от тези стъпала представлявало една голяма площадка, на която заставали свещениците и левитите, преди да започнат богослужението, и изпявали определения степенен псалом. Благочестивите старци поставили дъщеря си на първото храмово стъпало. Изведнаж тригодишната Мария, за удивление на всички присъстващи, без да бъде подкрепяна от някого, с духовна устременост започнала да изкачва стъпалата и се спряла на най-горното. Тогава Първосвещеникът, по внушение на Св. Дух, въвел пречистата Девица в Светая Светих — онова отделение на храма, където за конячт запрещавал да влизат не само жените, но и свещениците, и където имал право да влиза само Първосвещеникът и то веднаж в годината — в Деня на очишението, за да принесе очистителна жертва за народа. В това необикновено въвеждане в най-свещеното място на храма всички подразбрали, че Мария е избрана от Бога за нещо възвишено. „Първосвещеникът, — говори блажени Теофилакт, — под влиянието на Божия Дух, подразбрал, че тази Девица е съсъд на Божията благодат и повече от него самия е достойна всекчасно да стои пред Лицето Божие“.

Както се обещали благочестивите ѝ родители пред Бога, оставили дъщеря си в благолепния Божи дом, за да бъде там възпитавана и да изучава закона Господен. Свети Герман в една от своите свещени песни съобщава, че света Анна произнесла следните думи: „Принасям Господу моя обет, произнесен в скръб чрез моите уста. Затуй събрах свещеници и роднини и им казвам: радвайте се с мене, и аз пред вас се явявам сега майка, а дъщеря си довеждам и я предавам на Бога“. След това праведните родители на Пресветата Дева принес-

ли дарове и жертви Богу, получили благословение от Първосвещеника и се върнали у дома си.

Малката Мария останала да живее при храма. Тук, в специални помещения живеели млади девойки, посветени Богу, а тъй също и вдовици, които прислужвали в храма, подобно на Анна пророчица. В Божия дом Светата Дева била възпитавана в жертвена преданост на Бога, пребъдвала в молитви, богомислие и послушание, непрестанно се трудела и изучавала словото Божие. Разказва се, че тя се научила в храма да приготвя специални богослужебни одежди за свещениците. Доказателство за нейното прекрасно, художествено ръкоделие служи хитонът на Господа Исуса Христа, изтъкан от нейните ръце из цяло платно, без шев, за който хитон войниците на Голгота са хвърлили жребие. Нейно любимо занимание било още четенето на словото Божие. Известно е, че в еврейския народ грамотността била задължителна само за момчетата, за да могат да четат Св. Писание. За момчетата подобно обучение било твърде рядко. Въпреки това Св. Предание ни говори, че Отроковицата Мария можела самостоятелно да чете Св. Писание и често е размишлявала над думите на пророк Исаия: „Ето, Девицата ще зачене в утробата си...“. По време на срещата си с праведната Елисавета подир Благовещението, Св. Дева Мария изпяла вдъхновена песен, което показва че тя е познавала много добре Св. Писание. От словото Божие тя се научила на кротост, смирение, сърдечна чистота, непорочност и любов Божия. И тъй, възраствайки физически, Св. Дева закрепвала и духовно. Със своето всекидневно пребиваване в храма тя била всецяло осветена от Св. Дух и се подготвила за своето свято предназначение — да стане майка Божия.

С въвеждането на св. Дева Мария в храма Господен било положено началото на Божието благоволение към човешкия род и се извършило предварително оповестяване на нашето спасение. Чрез Богоизбраната Отроковица човешкият род се издигнал до най-възвишената степен на съвършенство.

На днешния празник — Въведение Богородично — Светата Църква настойчиво ни призовава да се присъединим към благочестивия народ, който образувал свещеното шествие от Назарет до Иерусалим и ни кани да напрегнем духовните си сили, за да подражаваме в живота си на Св. Дева Мария и на нейните праведни родители. Например, ние разбираме тежко са преживявали светите старци своето бездетство, но те не са роптаели срещу живота си и срещу Бога, не са изпадали от това в безумно отчаяние, а от все сърце и душа просили помощ от Бога. След раждането на дългоочакваното дете, те не дръзнали да забравят своето свято обещание пред Бога, а завели в храма своята любима тригодишна дъщеря, за да послужи на Бога и на човеците. И ние с вас имаме свещеното задължение да изпълняваме добросъвестно своите обещания, дадени пред Бога. „По-добре е да не обещаващ, нежели да обещаеш и после да не изпълниш!“ (Екклесиаст 5:4).

Празникът Въведение Богородично призовава още нас вярващите да подражаваме на Божията Майка, да обичаме св. храм, като дом на святост и молитва, по-често да пребиваваме в него и с ус-

грем и постоянство да се изкачваме нагоре по стъпалата на истинския християнски живот, за да достигнем спасение на душите си!

Св. Дева Мария е не само велик пример за вярващите християни, но и наша бърза Помощница, усърдна Молитвеница и вярна Пътеводителка по житейския друм. И затуй на днешния ден, като отправяме духовен поглед към нейното влизане в храма Господен и нейния свят живот в него, ние

възкликваме от дълбочината на нашето вярващо и умилено сърце: „Майко Божия, под твоята милост вярно прибягваме и благочестно се покланяме на твоя Син, като на Бог и Господ на света: моли се да бъдем избавени от тление и беди и от всякакви изкушения!“ (9-та песен от втория канон на утренята).

Прот. П. ПАМУКОВ

ОТЗИВИ И БЕЛЕЖКИ

Чествуване Великата октомврийска революция

На 7 ноември бе чествувана 43-та годишнина на Великата октомврийска революция.

Тази година тържествата по случай празника преминаха в Съветския съюз, в социалистическите държави и сред прогресивните люде в целия останал свят под знака на епичната борба, подета от Съветския съюз, за извоюване мира и радостта на човечеството. Редом с огромните завоевания на икономическия фронт Съветският съюз, а редом с него и социалистическите държави, са неуспешно на фронта на мирния живот, на будна стража за опазване света от катастрофата на една нова война, може би последна на земята, след която вероятно не би имало повече радост и песен. Възторжените викове на милиони люде по манифестациите на празника, като бяха израз на възвеличаване делото на Великата социалистическа революция, същевременно бяха и израз на единение в устрема за премахване завинаги войната като средство за уреждане международните спорни въпроси.

У нас празникът мина при особена тържественост. В навечерието на празника се състоя в столицата, в народния театър „Кръстю Сарафов“, тържествено събрание, на което кандидат-членът на Политбюро на ЦК на БКП Тодор Прахов изнесе доклад „Идете на Великия октомври — победно знаме на народите в борбата за мир, демокрация и социализъм“. От събранието бе изпратена поздравителна телеграма до ЦК на КПСС, Президиума на Върховния съвет на СССР и Министерския съюз на СССР. Изпълнена бе и голяма концертна програма.

На самия празник в столицата се състоя грандиозна манифестация. Така тържествено е преминал празникът в цялата страна.

ПРЕГЛЕД НА КН 7 (М. ЮЛИ) ОТ 1960 Г. НА „ЦЪРКОВНИЙ ВЕСТНИК“ — ВАРШАВА

На уводно място в този брой на списанието на Православната Църква в Полша е поместено на полски език пастирското послание на архиепископ Тимотей, заместник на митрополита на Варшава и на цяла Полша, във връзка със станалото през м. юли т. г. стихийно наводнение в земите на южна Полша. В посланието се описват големите щети, нанесени на полското народно стопанство и на населението от това незапомнено наводнение. Вследствие проливни дъждове почти всички реки в южна Полша излезли от коритата си и заляли над 140 хиляди хектара ниви и ливади и повече от 1600 населени места, унищожавайки плодовете на мирния труд по полетата, множество жилища, пътища и др.

Изказва се благодарност на полската народна власт, на полската народна армия, милиция и цялата обществено, притичали се на помощ на наводнените терени. В посланието временният председател на православната църква в Полша апелира към всички православни християни в страната да се отзоват с парични и други

дарения в помощ на пострадалото население, като припомни думите на св. апостол Павел, че „Бог обича доброволните дарители“ (2 Кор. 9:7).

Следва описание на архипастирското посещение през м. юли на новия епископ Василий на много прадове и села от Бялостоцка епархия. Навсякъде вярващите оказали на своя любим архипастир сърдечен прием с кръстни ходове, имало арки, цветя и пребиваването на епископа създавало в енорийте празнична атмосфера. Радвал се и владиката на усърдието и ревността на православните във вярата и църквата, утешавали се и вярващите, виждайки апостолското служение с молитва и назидание на епископ Василий за слава на Бога и доброто на народа. Поместени са и 8 илюстрации от това архипастирско посещение.

Следва по-нататък описание на църковното тържество в градчето Малчиц, намиращо се на брега на река Одер, между Вроцлав и Легница. Тук на 8 юни 1950 година е била организирана православна енория и е станало осветяването на православен храм за нуждите на православните. Тържествената служба е била отслужена от Вроцлавския и Щетински епископ Стефан.

В кратка статия архимандрит Атанасий (Кудюк) прави хубави разсъждения за Господнята молитва — основата на всички наши молитви. „Всички ние сме братя и сестри помежду си, всички сме деца на Бога. Същият този дух на братолюбие и взаимност трябва да се проявява във всичките ни молитви, с които се обръщаме към Бога“.

В „Из дневника пастиря“ свещеник А. Жуковский се опира на три дати — 1, 10 и 24 юли. Като споменава най-напред, че с месец юни се завършва пролетният празничен период в църковно-богослужбения живот в полските енории и че вниманието на селското население е обръщано най-вече към прибиране на реколтата, вследствие на което и посещенияето на божните храмове значително намалява, авторът съветва за преглед, ремонт и подновяване на храмовете. А там, където при храмовете има градини и обработваема земя „свещеникът“ като стопанин, да взема интензивно участие в работата“.

10 юли е посветен на паметта на преп. Антоний Печерски. В този ден мисълта на автора отива към началото на християнството и монашеството в Русия. Давайки кратко житиеописание на основоположника на Киево-Печерската лавра, авторът цитира думите на летописца Нестора — „Киевският Антоний прославил се как великият Антоний египетски“. Преподобни Антоний починал в 1073 г., на 90 години и на 56-та година от своето аскетическо подвижничество. Авторът припомня още, че името на преп. Антоний е в тясна връзка с имената на св. благоверна княгиня Олга и на св. велик княз Владимир — покръстителите на Русия. „С тези първи часоудители на християнската вяра в Русия и с мястото на техния живот и дейност и с Киево-Печерския манастир — са свързани първите християнски светини в Русия, зачатките на християнската култура и първата писменост. „Св. Църква слави преп. Антоний не само като наставник на монасите, но и като учител на верните, който доказа със своя живот, че всеки християнин има данни да стане събеседник на ангелите“ — казва авторът.

А 24 юли в „Из дневника пастиря“ е ден на молитва към Бога за голямото изпитание — страшното наводнение в Полша през юли т. г.

Следва статия на украински език „Давни церковни тридци холмщини й підляшши“ от С. К-ий. Описани

са разни църковни обичаи, свързани с религиозния живот на украинското население от Холмската област и Подлясието. Статията е написана много смислено и обичаите са интересни и благочестиво-поучителни. Напълно се оправдава поставеният в началото текст: „Помнях дні древні і поучихся“ (Пс. 142.5).

Следва в стихотворна форма „Молитва дитяти“ (Молитвата на детето) — от И. Никитин.

В „Богословские труды“ свещ. Г. Клиггер прави преглед на новоизлезлият през 1959 г. първи сборник „Богословских трудов“, издание на Московската патриархия. „Появата на новия сборник — казва авторът — е много радостно и важно събитие на църковната нива и несъмнено ще внесе голямо оживление в областта на богословската наука.“ Целта на изданието е да разкрива духовното съкровище на Православието; да запознава

богословските кръгове на братските православни църкви и на другите християнски изповедания с достиженията на нашата богословска мисъл; да способствува за разширяване на богословския кръгозор на питомците на нашите духовни училища и на духовенството на Руската православна църква; да развива обмяна на опит и знания между нашите богослови и въобще да съдействува на богословското творчество в Руската църква — тези думи авторът цитира от самия сборник. След това авторът излага накратко съдържанието на съдържащите се в сборника 5 богословски статии.

И накрая на списанието е поместен подробен отчет на прот. Стефан Бегун за паричните постъпления — помощи във всички епархии за ремонт на църквата в гр. Елена Гура, Вроцлавска епархия.

ЦЪРКОВНА И ОБЩЕСТВЕНА ЛЕТОПИС

Църковни служби на Негово Светейшество. На 27 октомври, Петковден, Негово Светейшество Патриарх Кирил отслужи св. Литургия в софийската църква „Св. Петка“, квартал Орландовци. При влизането в храма предстоятелят свещеник Георги Ив. Георгиев приветствува Светейшия Патриарх, който отговори с кратко слово. По време на службата, на която присъствуваха много благочестиви християни от София и околните села, Негово Светейшество ръкоположи в дяконски чин Николай Шиваров, асистент при Духовната академия „Св. Климент Охридски“. Накрай произнесе слово за св. Петка и даде отеческо благословение на дякон Николай, който отговори с кратко благодарствено слово. По време на светата Литургия ця църковен хор от студенти богослови под диригентството на иконом Димитър п. Константинов.

На 31 октомври Негово Светейшество отслужи, по случай деня на св. Злата Мъгленска, св. Литургия в столичния храм „Св. Седмочисленици“ и произнесе слово.

На 1 ноември, денят на св. Иван Рилски, Негово Светейшество отслужи св. Литургия в столичния храм „Св. Иван Рилски“. По време на светата служба ръкоположи в свещенически сан дякон Николай Шиваров и произнесе слово за българския народен светец, каза назидателни думи към новоръкоположения священослужител, а накрай приветствува присъстващите в храма стари свещеници, които празнуваха 50-годишнината от завършването на техния семинарски випуск. Присъстваха много благочестиви християни.

Негово Високоблагоговейство протоиерей Фериз Берки, администратор на Унгарската православна църква, който през миналия месец бе гост на Българската православна църква, е изпратил до Негово Светейшество Патриарх Кирил следното благодарствено писмо:

„Завръщайки се в родината си, считам за свое задължение, преди всичко, да поднеса с настоящето на Ваше Светейшество своята дълбока синовна благодарност за Вашата отеческа любов, грижа и внимание към мене недостойния и въобще за тази радост, която изпитвах през цялото време на моето незабравимо пребиваване в чудна България. Това мое първо посещение в България ми остави неизгладимо впечатление: отблизо да се запозная с древната Българска православна църква, да видя нейните исторически светини, да изпитам душевно умиление в стените на Рилския манастир, обвеяни с молитвите на велики подвижници на българския народ, да се наслаждавам на красотата на българската столица — всичко това извънни душата ми с небесна радост, която е свежа и досега и която, аз вярвам, още много години ще ме съгръва сред всекидневните суети и тяготи.

Особено благодаря на Ваше Светейшество за милостиво дадения ми прием. Бог ме сподоби с радостта да се наслада от беседата и да приема благословение от мъдрия Архипастир и Първосветител в лицето на Ваше Светейшество. Вашето внимание, одобрение и съчувствие на делото на Православието в Унгария ме ободриха и още повече укрепиха в моята скромна дейност на нивата Христова и ми дават сили да не се смущавам от възможните затруднения, но смело да вървя напред,

твърдо уповавайки се на милостта и помощта Божия.

Още еднаж поднасям на Ваше Светейшество и на Светия Синод на Българската православна църква своята сърдечна признателност за радушието и гостоприемството и моля за първосветителско и патриаршеско благословение на Ваше Светейшество над нашето паство и на мене недостойния.

На Ваше Светейшество смиренен послушник
Протоиерей **ФЕРИЗ БЕРКИ**“

В чест на Великата октомврийска социалистическа революция. По случай 43 годишнината от Великата октомврийска социалистическа революция Учрежденският профкомитет на църковните служители в София проведе на 2 ноември т. г. в салона на Софийската митрополия тържествено събрание. След откриване на събранието от председателя на Учрежденския профкомитет Никола Сеизов, Тома Чупаров изнесе доклад, в който, след като проследи пътя на КПСС, изтъкна великите постижения на съветските народи и на другите социалистически страни във всички области на науката, изкуството, промишлеността и строителството, които следват пътя на Великия октомври, борят се за мир, съвместно съществуване и дружба между народите. Изнесена бе и подходяща литературно-музикална програма.

Из Сливенска епархия. На 1 ноември е празника на Бургаския храм „Св. Иван Рилски“. И тази година той бе отпразнуван тържествено. За тоя празник в гр. Бургас пристигна Високопреосвещеният Сливенски Митрополит Никодим.

На 31. X. срещу празника, в 4 часа сл. об., бе отслужен акадист на св. Иван Рилски. Непосредствено след това Високопреосвещеният Митрополит Никодим отслужи велика вечерня с петохлебие. Накрая той произнесе слово на тема: „Божествената и човешката мъдрост“.

Сутринта на 1 ноември бе отслужена утреня и св. архиерейска служба от Митрополит Никодим, в съслужение на целия градски клир. На св. Литургия ця църковният хор, под диригентството на прот. Христо Петков, като бяха изпълнени специални църковни композиции.

На св. Литургия аспирантът при Духовната академия Николай Маджуров произнесе слово на тема: „Образът на св. Иван Рилски“.

В края на св. Служба Високопреосвещеният Митрополит Никодим поздрави всички богомолци с храмовия празник, молитвувайки им от Бога телесно здраве и душевно спасение.

Посрещнат с „Достойно ест“ Митрополитът отправи архиерейски благослов и към участващите в църковния хор.

Тържеството завърши със скромен обед, даден от предстоятеля на храма прот. Димитър Жеков, на който присъстваха гостите, църковните настоятели и градските свещеници.

Прот. П.